

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-01-31

Diarienummer N160-0008/23

Handläggare: Katrin Ceesay

katrin.ceesay@aldrevardomsorg.goteborg.se

Svar på remiss Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. tillstyrker Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026.
2. översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till socialförvaltning Centrum.
3. förklarar beslutet omedelbart justerat.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen gav Social resursnämnd i uppdrag att följa upp Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer 2014–2018 (med förlängd giltighetstid till 2019) samt att lämna förslag på ny plan. Förslaget till ny plan återremitterades i augusti 2021 till socialnämnden Centrum. Socialnämnden Centrum beslutade den 20 december 2022 att skicka det reviderade förslaget till plan på remiss till äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Förvaltningen ska inkomma med sitt svar senast den 31 mars 2023.

Det övergripande målet för planen är att ingen ska utsättas för våld i nära relationer. Planen syftar till att stärka Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer. Planen ska fungera som ett stöd för ett kontinuerligt och långsiktigt arbete mot våld i nära relationer och ska även utgöra en grund för samverkan i frågor som rör våld i nära relationer.

Förvaltningen ställer sig positiv till planen i sin helhet. Det handlar dels om att arbeta förebyggande internt med kompetenshöjande insatser gentemot medarbetare och omsorgstagare, dels externt gentemot äldre, deras anhöriga och andra intressenter. Genom att samarbeta med andra socialnämnder och använda förvaltningens egen rutin för att fråga om våld kan förvaltningen bidra till att förebygga våld och till ett hälsosamt åldrande.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Lönen för våldsutsatta minskar med 25 procent för kvinnor samt 14 procent för män, och frånvaro på grund av sjukdom ökar med 20 procent för både kvinnor och män enligt en studie¹. Studien visar även att de ekonomiska konsekvenserna för den enskilde fortsätter

¹ Kan arbetsplatsen vara trygg när hemmet inte är det? Hur våld i nära relationer påverkar arbetsförmågan och relationer på arbetsplatsen, Jämställdhetsmyndigheten 2022.

efter att våldet upphört. Till exempel i form av lägre anknytning till arbetsmarknaden, sämre ekonomi genom tidigare frånvaro och lägre pension som följd.

När det gäller hur äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens ekonomi påverkas av *Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer* så beror detta mycket på omfattningen av utbildningsinsatserna. Flera av planens aktiviteter är sådana som rör kompetenshöjande insatser och insatser som handlar om att informera och uppmärksamma våld i nära relation till en vid målgrupp, även de som inte har en direkt insats från förvaltningen. Kostnaderna beror på hur många medarbetare som behöver delta, hur ofta och hur länge.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Planen har en positiv inverkan för de som utsätts för våld i nära relationer. Det gäller dels dem som arbetar med omsorgstagare som är våldsutsatta, dels kollegor till våldsutsatta och de som själva är våldsutsatta. Att staden har gemensamma mål för att motverka och förebygga våld i nära relationer ger tydlighet och struktur för arbetet som sedan måste konkretiseras i verksamheterna. Förvaltningen bedömer det som positivt att stadens nämnder och bolag ska höja kompetensen i frågor om våld i nära relationer och analysera vad det betyder för deras verksamheter och målgrupper.

Synen på vem som kan vara våldsutsatt har förändrats. Idag uppmärksammas det att våld även förekommer i äldres relationer. Socialtjänsten saknar ofta rätt skyddsinsatser för äldre våldsutsatta, äldre med funktionsnedsättning, demens eller annan kognitiv nedsättning. När det gäller förvaltningens målgrupp och äldre våldsutsatta så behöver det uppmärksammas att relationer kan förändras när sjukdom och hjälpbehov kommer in i bilden.

Rapporten *Kan arbetsplatsen vara trygg när hemmet inte är det? Hur våld i nära relationer påverkar arbetsförmågan (2022)*² utfördes på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten. 859 personer på fem svenska myndigheter fick svara på en enkät om hur våld i nära relationer påverkar arbetet, arbetsgivare och arbetsplatser. Resultatet visade att ungefär en av fem kvinnor och en av tio män uppgav att de har erfarenheter av våld i nära relationer. 29 procent hade sett tecken på att en kollega var utsatt för våld. Rapporten visade också att bland de som utsatts för våld i nära relationer uppgav nästan 10 procent att våldet fortgick på eller i närheten av arbetsplatsen. Respondenterna uppgav även att våldet påverkat deras prestation på arbetsplatsen. Ofta genom att de blev distraherade, trötta eller mådde dåligt. Men ibland även på grund av fysiska skador och oplanerad frånvaro.

² [Kan arbetsplatsen vara trygg när hemmet inte är det? | Jämställdhetsmyndigheten \(jamstalldhetsmyndigheten.se\)](https://jamstalldhetsmyndigheten.se)

Samverkan

Samverkan har skett i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 22 mars.

Bilagor

1. Bilaga 1 Förslag till Göteborgs Stads plan för stadens arbete mot våld i nära relationer 2023–2026.
2. Bilaga 2 Planens aktiviteter med förändringar markerade.
3. TU Förslag till plan mot våld i nära relationer
4. Remissfrågor – Förslag till VINR-plan
5. Protokollsutdrag 2022-12-20 § 274

Beslutet skickas till

Socialnämnd Centrum socialcentrum@socialcentrum.goteborg.se

Ärendet

Socialnämnden Centrum har skickat *Göteborgs Stads plan för arbetet mot våld i nära relationer 2023–2026* på remiss till äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Förvaltningen ska svara på remissen senast den 31 mars 2023.

Beskrivning av ärendet

De brister som identifierades i uppföljningen av den tidigare planen, i stadsrevisionens granskning 2018 och i stadsledningskontorets uppföljningsrapport har beaktats i framtagandet av den nya planen. Följande tillägg och förtydliganden har gjorts i den nya versionen av plan:

- förtydliga utbytet med det centrala Trygghetsrådet.
- förtydliga insatser för att stärka de våldsutsattas möjligheter till eget inflytande och återhämtning.
- förtydliga aktiviteter kopplade till ekonomiskt våld.
- uppdatera planen med ny nationell lagstiftning på området samt överväg tillkommande uppdrag och förändringar i lagstiftningen som kan påverka planens utformning.
- komplettera med mätbara indikatorer.
- tydliggöra åtgärder för att upptäcka och möta särskilt utsatta gruppers behov av stöd och skydd
- se över och förtydliga samordningsansvar.
- inhämta synpunkter från äldre samt vård- och omsorgsnämnden och nämnden för funktionsstöd.

Under framtagandet av planen beslutades även om ett tilläggsuppdrag utifrån Äldreombudsmannens rapport som särskilt berör äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen:

- Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen ska i samråd med socialnämnd Centrum ta fram förslag på riktade och adekvata åtgärder och aktiviteter som berör målgruppen äldre. Detta skulle enligt socialnämnden Centrums tjänsteutlåtande infogas i arbetet med den nya planen mot våld i nära relationer. Äldre som inte redan omfattas av kommunala insatser skulle beaktas särskilt enligt uppdraget. (KS 2021-10-27 § 813).

Planens mål och aktiviteter

Det övergripande målet för planen är att ingen ska utsättas för våld i nära relationer och planen syftar till att stärka Göteborgs Stads arbete mot detta. Planen ska fungera som ett stöd för ett kontinuerligt och långsiktigt arbete mot våld i nära relationer. Planen ska även utgöra en grund för samverkan i frågor som rör våld i nära relationer. Utgångspunkten är att stadens nämnder och styrelser behöver arbeta mot målet att ingen ska utsättas för våld i nära relationer, både gentemot stadens invånare och utifrån sin roll som arbetsgivare.

Utöver det övergripande målet består planen av fyra mål med tillhörande aktiviteter. Målen är:

1. Göteborgs Stad arbetar för att förhindra att våld i nära relationer uppkommer och upprepas.

2. Göteborgs Stad tillgodoser behov av skydd och stöd hos barn som har utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov.
3. Göteborgs Stad tillgodoser våldsutsatta vuxnas behov av skydd och stöd utifrån den enskildes behov.
4. Göteborgs Stads arbete mot våld i nära relationer är av god kvalitet.

Förvaltningens bedömning

Här redovisas förvaltningens bedömning rörande planens mål och aktiviteter.

1:1 Ta fram en staden-övergripande rutin för hur staden som arbetsgivare ska upptäcka och stödja medarbetare som lever med våld i nära relationer

Förvaltningen bedömer det som lämpligt att det finns en gemensam rutin för Göteborg Stad där kommunstyrelsen bär huvudansvaret för framtagandet. Förvaltningen anser att det är viktigt att kommunstyrelsen tar tillvara andra nämnders kunskap inom området vid framtagandet av rutinen. Inte minst stadens kompetenscenter för våld i nära relationer.

1:2 verksamheter ska ta ansvar för att informera, uppmärksamma och reagera vid oro om våldsutsatthet

Förvaltningen bedömer att det är viktigt att samtliga nämnder ges ansvar för att informera, uppmärksamma och reagera på våld och våldsutsatthet. Att uppmärksamma och informera är också grundläggande för att kunna agera. Det bedöms som positivt att socialförvaltning Centrum tar en samordnande roll för denna aktivitet.

1:3 Kunskapshöjande insatser för att förebygga våld i nära relationer i staden

Förvaltningen anser att kunskapshöjande insatser behövs, inte minst utifrån varje nämnds målgrupper. Kunskap behövs när det gäller sårbara grupper där samhällsskyddet är svagt när det kommer till våld i nära relationer. På senare tid har ökad forskning på området hjälpt till att lyfta äldres specifika behov och sårbarhet för våld i nära relationer ur ett brett perspektiv. Det bedöms som positivt att socialförvaltning Centrum tar en samordnande roll för denna aktivitet.

1:4 Utveckla arbetssätt och metoder med fokus på gränssättning, värderingar och frihet från våld

Medarbetare och chefer som möter äldre, personer med funktionsnedsättning, elever inom förskola, grundskola och gymnasium samt äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och socialnämnderna har ett utpekat ansvar för aktiviteten.

När det gäller att utveckla metoder och arbetssätt relevanta för förvaltningen kan socialnämnderna lära mycket av varandra. Ett större utbyte och samverkan i dessa frågor kommer att hjälpa oss att göra förflyttningar på området. Nämnden för funktionsstöd bedöms lämplig som samordnande för aktiviteten.

1:5 Säkerställ att det finns rutiner och metoder för att ställa frågor om våldsutövning

Denna aktivitet har chefer och medarbetare inom socialtjänst som målgrupp. De sex socialnämnderna står som ansvariga.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen fick tillsammans med nämnden för funktionsstöd i uppdrag under våren 2021 att ta fram rutiner för att fråga om våld i nära relationer. Förvaltningen har tagit fram en rutin och behöver säkerställa att rutinen är känd bland medarbetare samt att rutinen fungerar som ett stöd i arbetet.

1:6 Identifiera nuvarande insatser och metoder som används i staden riktade mot våldsutövaren och vid behov utöka med fler

Ansvariga är de sex socialnämnderna med ett samordningsansvar av socialnämnd Centrum. Denna aktivitet är nära kopplad till aktivitet 1:5 där det ska finnas ett utbyte av metoder mellan socialnämnderna. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens roll i en aktivitet som rör insatser kopplat till våldsutövare är begränsad eftersom förvaltningen inte har något uppdrag att arbeta med insatser kopplat till våld i nära relationer. Förvaltningen utreder inte ärenden kopplat till våld i nära relation på det sätt som de fyra socialnämnderna gör, exempelvis genom orosanmälningar eller beslut om skyddat boende. Däremot bedriver äldre samt vård- och omsorgsförvaltningens ett förebyggande arbete med fokus på att uppmärksamma och informera om våld samt ge hjälp och stöd.

1:7 Sprida information om stadens resurser i syfte att nå barn, unga, vuxna och äldre som inte kommer i kontakt med stadens egna stödverksamheter

Att sprida information om stadens resurser på området till förvaltningens målgrupper är något som delvis redan sker idag men som kan göras på ett mer systematiskt vis.

2:1 Säkerställ att det finns rutiner och kompetens i stadens verksamheter för att upptäcka våldsutsatthet och våld i hemmet.

Aktiviteten är kopplad till målet att Göteborgs Stad tillgodoser behov av stöd och skydd hos barn som utsatts för eller bevittnat våld, utifrån barnets behov. Ansvariga för aktiviteten är chefer och medarbetare som möter barn och unga. I förslaget saknas äldre samt vård- och omsorgsnämnden som ansvariga för aktiviteten. Förvaltningen bedömer att även äldre samt vård- och omsorgsnämnden ska stå som ansvariga för aktiviteten eftersom hälso- och sjukvårdens medarbetare möter barn direkt som patienter men också som anhöriga. I den *Gemensamma författningssamlingen avseende hälso- och sjukvård, socialtjänst, läkemedel, folkhälsa med mera* (HSLF-FS 2022:39) står det i kapitel 7 om sjukvårdens ansvar. Vårdgivaren ska fastställa de rutiner som behövs för att utveckla och säkra kvaliteten i arbetet med våldutsatta och barn som bevittnat våld. Förvaltningen bedömer att övriga aktiviteter under 2:1 inte relevanta.

3:1 Säkerställ att det finns rutiner och metoder för att ställa frågor om våldsutsatthet

Förvaltningen har en framtagna rutin för att fråga om våld, fråga om våld på rutin samt att agera vid misstanke om våldsutsatthet. Förvaltningen behöver säkerställa att rutinen är känd bland medarbetare och att den fungerar som ett stöd i arbetet.

3:2 Säkerställ att behovet av skyddsplaceringar kan mötas

Även om förvaltningens verksamheter inte beslutar om skyddsplaceringar kan förvaltningen lyfta fram och visa på behovet av skyddsplaceringar för förvaltningens målgrupper. Exempelvis att skyddsplaceringar bör vara tillgängliga även för äldre personer och personer med olika former av vårdbehov.

4:1 Genomföra kontinuerlig kompetensutveckling om våld i nära relation

Att höja kompetensen om våld i nära relation är en del av det uppdrag som nämnden fick av kommunfullmäktige år 2021. Utifrån det uppdraget har förvaltningen startat ett arbete

för att arbeta med kompetensutveckling inom våld i nära relation på ett mer systematiskt sätt. En utbildning för utbildare har genomförts i samverkan med stadens kompetenscenter för första gången. Förvaltningen kommer fortsätta att kontinuerligt höja kompetensen inom området.

4:2 Säkerställ att medarbetare har kunskap, metoder och arbetssätt för att erbjuda stöd till våldsutsatta som överensstämmer med deras behov

Förvaltningen har påbörjat ett arbete för att säkra att medarbetare har kunskap, metoder och arbetssätt med syfte att förebygga våld och att agera med det stöd som förvaltningen kan erbjuda.

4:3 Säkerställ att det finns aktuella skriftliga överenskommelser med externa aktörer om samverkan i enskilda ärenden rörande våld i nära relationer

Målgrupp för aktiviteten är chefer inom de sex socialtjänstnämnderna. Det är bra om förvaltningens perspektiv och målgrupper kan lyftas fram i en sådan samverkan med övriga chefer inom socialtjänsten.

Frågor som Socialförvaltningen Centrum önskar att remissinstanserna särskilt beaktar

1. Bedömer ni att planen ger förutsättningar för att arbeta förebyggande mot våld i nära relationer?

Förvaltningen ställer sig positiv till planen i sin helhet. Förvaltningen bedömer att Göteborgs Stads plan mot våld i nära relationer kan bli en viktig del i utvecklingsarbetet. Arbetet mot våld i nära relationer ska bedrivas utifrån internationella konventioner, mänskliga rättigheter, nationell lagstiftning och jämställdhetspolitik. Målen för planen kan påskynda ett utvecklingsarbete och bidra till ökad samverkan och samarbete mellan förvaltningar i det praktiska och strategiska arbetet.

Förvaltningen bedömer att det är positivt att planen lyfter fram att arbetet mot våld i nära relationer behöver ske som en del av den ordinarie verksamheten. Förvaltningens egen rutin för att fråga om våld och agera mot våld kommer vara ett stöd i det arbetet som tillsammans med den staden-övergripande planen kommer att förstärka förvaltningens arbete mot våld i nära relationer. För någon verksamhet kan aktiviteter i planen vara svåra att påbörja under 2023. Inom hemtjänst bedöms det inte finnas förutsättningar för att påbörja fler aktiviteter under 2023. Detta då hemtjänsten står inför ett stort införande av nya IT-stöd. Däremot bedöms det möjligt att påbörja aktiviteterna under planperioden. Generellt kan det vara svårt att genomföra insatser utan extra medel under 2023, då planering och resursfördelning redan är klar.

2. Bedömer ni att planen har förutsättningar för att fungera som ett stöd för samverkan och utveckling inom staden i arbetet mot våld i nära relationer?

3. Bedömer ni att planen möjliggör en utveckling av arbetet mot våld i nära relationer?

Förvaltningen bedömer att planens främsta kvaliteter är som kunskapsgrund och utgångspunkt för arbetet. Men planen är inte direkt användbar i avdelningarnas verksamhetsutveckling och planering. Däremot kan förvaltningens egen rutin för att fråga om och agera på våld i nära relationer blir mer användbar i det syftet.

Flera av aktiviteterna i planen handlar om kompetenshöjande insatser. Utbildningsinsatser har ofta liten effekt om de inte sätts i ett sammanhang och blir en del av verksamhetens huvuduppgift. Därför behöver våld i nära relation integreras i övriga utbildningsinsatser och arbetssätt såsom personcentrad vård och omsorg, individens behov i centrum och samtalsmetodik. Det blir en uppgift för förvaltningen att få in utbildning om våld i nära relationer till alla medarbetare och chefer som arbetar omsorgsnära. Även förvaltningens chefer kommer att behöva utbildningsinsatser när rutinen för hur staden som arbetsgivare ska upptäcka och stödja medarbetare som lever med våld i nära relation är framtagen 2024. Utbildningen behöver omfatta hur staden som arbetsgivare ska upptäcka och stödja medarbetare som lever med våld i nära relationer.

Flera av aktiviteterna i planen berör samverkan. För att samverkan ska fungera är det viktigt att de nämnder som har samordningsansvar tar det ansvaret och sätter strukturerna för samverkan. Ett annat viktigt perspektiv när det gäller samverkan är att resurser och organisation för att arbeta med våld i nära relation skiljer sig åt mellan nämnder. Vissa nämnder har arbetat länge med frågan och har en organisation för arbetet samt ett utvecklat nätverk av interna utbildare som andra förvaltningar saknar.

Under rubriken *Nationella styrdokument* och lagstiftning bör hälso- och sjukvårdens och vårdgivarens ansvar lyftas fram ännu mer. Det är viktigt att påpeka att det inte bara är socialtjänsten som har fått utökade krav att arbeta inom området våld i nära relation, utan att även vårdgivaren har detta ansvar. Även vårdgivare har krav på sig att fastställa rutiner för, när och hur personalen i dess verksamheter ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka våldsutsatta och barn som bevittnat våld som behöver vård i (HSFL-FS 2022:39).

4. I planen anges att alla nämnder och bolag som berörs ska analysera behoven kopplade till våld i nära relation hos sina målgrupper ur ett normkritiskt perspektiv, för att säkerställa att behoven tillgodoses. För detta behöver verksamheterna ha kunskaper om att göra behovsanalyser, om normkritik och om våld i nära relationer. Bedömer ni att det finns organisatoriska förutsättningar inom nämnden för att göra dessa analyser?

Förvaltningen bedömer att en del av analysen blir att se över de öppna verksamheterna. Exempelvis mötesplatser, fixartjänster och anhörigkonsulenter. I öppna verksamheter för man inte dokumentation på samma sätt som i de lagstyrda verksamheterna inom socialtjänst eller hälso- och sjukvård. Därför behöver förvaltningen se över hur de verksamheterna kan arbeta förebyggande utifrån planen och även utifrån förvaltningens egen rutin för att fråga om våld.

Förvaltningen vill lyfta att det i verksamheten både finns professioner som möter drabbade och som har mycket kunskap inom området samt strategiska professioner som kan analysera målgruppens behov. Idag saknas möjlighet att på ett enkelt sätt ta ut relevant statistik när det gäller våldsutsatta men möjligheterna att dokumentera och systematiskt följa upp förvaltningens arbete ökar. Nyligen har man i verksamhetssystemet Treserva lagt till en händelse om att fråga om våld/"screena". Tillsammans med förvaltningens egen rutin för att fråga om våld ökar detta möjligheterna att dokumentera och systematiskt följa upp förvaltningens arbete.

Det blir ett fortsatt utvecklingsarbete att se över hur verksamheterna och förvaltningen som helhet kan genomföra dessa analyser.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Simon Cederholm
Avdelningschef

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör